

De Geïsoleerde Mandarijn
of de slaaf zonder ziel

K'ung fu tzu, meester Kong

Het fundament van het collectivisme

Wat meester Kong -K'ung-fu-tzu, 550-479 vce- onderwees, past in een lange Chinese traditie. Zijn wereldbeschouwing en zijn leerstellingen kwamen tot wasdom tijdens de periode van de Oostelijke Zhou-dynastie, 770-221 vce¹⁵). Voordat China een geünificeerd land werd, bestond het uit een aantal staten en staatjes die ieder apart gebruik maakten van de diensten van externe politieke adviseurs en diplomaten. Krijgsheren en leiders prefereerden professionele ambtenaren van buitenaf in te huren om de noodzakelijke bestuurlijke taken te laten uitvoeren, eerder dan dat deze *wangs* zelf een ambtelijk apparaat opzetten. Naast deze gedetacheerde bureaucraten kende China ook het fenomeen van de rondreizende leraren en politiek adviseurs die op lokaal niveau hun diensten aanboden. De werkwijzen van deze groepen dienaren van de staat -organisatie adviesbureaus of consultancy agencies zou men nu zeggen- ontwikkelden zich tot leerscholen, de "honderd scholen", met ieder hun eigen wijsgerige, sociale en politieke ideeën en wereldbeschouwing. De bedrijfsfilosofieën van twee van de meest gerenommeerde van deze instituten staan bekend onder de naam Confucianisme en Taoïsme. Of uit het politiek einde van de "honderd

scholen" geconcludeerd kan worden dat ook hun filosofieën uitkwamen op een failliet, is moeilijk te zeggen. Veel van de wijsheden van leraar-denkers als Confucius zijn gemeengoed gebleven. Het einde van het Confucianisme, althans voor dat moment, werd in 221 vce ingeluid met de unificatie van alle staten en staatjes onder de eerste keizer Qin [Qin Shi Huang], de naamgever van China - de keizer die zich na zijn dood liet bewaken door het befaamde terracotta leger.

Uit de Neolithische periode, in China 16000-2100 vce, zijn vooral de Yangshao en Longshan cultuur bekend en van hen is duidelijk dat zij een groot gewicht toekenden aan voorouderverering. Dit essentiële element uit de Chinese traditie is herkenbaar terug te vinden in de latere levensfilosofie van Confucius, bijvoorbeeld in de volgende leerstelling: "Meester Kong zei, zolang uw vader in leven is, zie naar zijn wil; wanneer uw vader er niet meer is, zie naar zijn gedrag. Wie drie jaar lang -de rouwperiode na een overlijden- niets verandert in zijn vaders wijze van doen kan een plichtsgetrouwe zoon worden genoemd." [Analecten, Boek I, nr. 11]. Een andere leerstelling is een weerspiegeling van de Gouden Regel die in vrijwel elke religieuze filosofie is terug te vinden. "Tze-koeng vroeg, is er een zinspreuk waarnaar men zich zijn gehele leven kan richten? De Meester zei, consideratie jegens anderen! Doe anderen niet aan, wat gij zelf niet wenst." [Analecten, Boek XV, nr. 23]¹⁶). Confucius zelf heeft deze woorden nooit zelf opgeschreven, het waren zijn leerlingen die dit als hun opdracht zagen. Strikt genomen is het daarom onzeker wat Confucius werkelijk heeft gezegd - leerlingen hebben nogal eens de neiging de woorden van de door hen zo bewonderde meester te verfraaien, of zelfs hun eigen woorden voor die van de meester te laten doorgaan. Belangrijker echter is dat in het geheel van de uitspraken en leerstellingen opvalt, door de bewoordingen en het inherent perspectief, dat de wijsheden niet tot doel hadden de individuele mens te verheffen, te scholen, zodat die mens zich tot in de details van zijn vezels zou kunnen ontplooiën. Het werkelijke doel dat met de Confucius' confessie werd gediend is het leiden van de staat, weliswaar op de toen meest rechtvaardige manier denkbaar. Een uitspraak als "Het is niet moeilijk het goede te herkennen, maar wel het in daden om te zetten" lijkt gericht op het individu dat tot een bepaald bewustzijn moet worden gebracht, maar is in feite een waarschuwing voor een valkuil in het openbaar bestuur die geparafraseerd luidt, "Het idee dat je hebt voor het oplossen van een probleem kan nog zo goed zijn, je hebt er niets aan wanneer dat niet tot concreet beleid leidt dat het gewenste resultaat oplevert". De leerstelling, "Alle mensen zijn hetzelfde. Het zijn slechts hun gebruiken die verschillen," geeft de beleidsambtenaar ruimte om tot een algemene theorie- en beleidsvorming te komen, die vervolgens slechts in de toepassing hoeft te worden verfijnd en aangepast aan de couleur locale.

Uit de formuleringen die in de leerstellingen van het Confucianisme worden gebruikt, spreekt dat de leer zich niet richt op de ontplooiing van het individu, maar op het besturen van het individu, de klasse waartoe hij behoort en de staat waarbinnen alle groeperingen en klassen functioneren. Het object van het Confucianisme betreft niet de mens, maar de organisatie. De mens wordt gezien als onderdeel van een collectief. Het is niet met zekerheid te zeggen of dit beginsel een door K'ung-fu-tzu nieuw geformuleerd uitgangspunt was, maar het valt te betwijfelen gezien de vermeldingen in de literatuur dat hij voortbouwde op de in China bestaande tradities - hij gaf woorden aan wat al millennia de praktijk was. Zoals elders was ook in het antieke China het individu onderdeel van de groep die geregeerd moest worden en in het voorkomende geval onderdrukt - het individu diende zich aan te passen aan de groep en het individu ontleende zijn identiteit aan de groep. De grondslag voor het collectivisme in China komt uit de onheuglijke tijden, maar het was Confucius die dit fundament hernieuwd insloot in een welomschreven en modernere bekisting en de uitgangspunten in beton goot.

De bouwsteen in de muur

De geografische ligging van China impliceert welhaast een geïsoleerde positie in de wereld. De onder keizer Qin Shi Huang begonnen bouw van de Chinese muur had niet alleen tot doel inbreuk op dat isolement tegen te houden, zoals invallen van de Hunnen [Xiongnu of Hsiung-nu], maar ook om de eigen bevolking binnen te houden - wat dat betreft was er geen verschil met de Berlijnse muur. De bouw van de muur was een uiting van de wens om alles en iedereen onder de controle van de keizer te houden¹⁷). De muur was bedoeld om contacten en verkeer te reguleren -op de voorwaarden van de Chinezen-, eerder dan dit onmogelijk te maken. In het tijdsbestek van de eeuwen vonden uitwisselingen plaats op het niveau van wetenschap en krijgskunde, openbaar bestuur, literatuur en maar zeer sporadisch op het niveau van interactie tussen Chinezen en andere culturen. De contacten die er waren met het Hindoeïsme en via de Zijderoute met het Europa ten tijde van de Romeinen, en later met de Islam, waren zelden bestendig en werden meestal door de heerser tegengewerkt. Er is zelfs een keizer geweest die om het contact te verbreken zijn vloot heeft laten vernietigen. Ook economisch gezien was er voor de keizers geen enkele reden om contacten buiten China te leggen. China kon zichzelf goed redden, terwijl het juist de buitenlanders waren die Chinese producten wilden afnemen. Een voorbeeld daarvoor is de productie van porselein. De Chinezen hielden het productieproces van porselein streng geheim, zodat de

buitenlanders bij hen bleven afnemen - ook hier van hogerhand een regulatie van de contacten. Het heeft tot 1710 geduurd voordat het procédé in Europa kon worden gerepliceerd. Samenvattend, er is geen werkelijk alles verklarende reden te vinden voor het Chinees isolationisme, anders dan de drang van de keizers om alles en iedereen onder controle te houden.

De doorsnee Chinees was een radertje in het uurwerk van de keizer. Hij is door de eeuwen heen nooit als een individu en mens gezien door de filosofen en de theoretici van het leven, laat staan door de staat. In de Chinese samenleving heeft nooit een vernieuwing plaatsgevonden waardoor het individu zijn identiteit niet meer zozeer aan zijn groep ontleende, maar aan zijn eigen talenten - een ontwikkeling zoals die door de Verlichting in het achttiende eeuwse Europa heeft plaatsgevonden. Millennia lang is de individuele Chinees ingeprent dat hij deel van het collectief is, meestal zelfs de ziellose slaaf van de machthebber, de keizer en de staat. Het is hem altijd ingeprent dat hij zijn steentje diende bij te dragen aan de muur waarmee China zich omgaf. Die slavenarbeid heeft groteske vormen gekend tijdens de fysieke bouw van de Chinese muur -miljoenen zijn gecrepeerd- en miljoenen leven een hol bestaan bij de bouw van de virtuele muur. De onzichtbare muur die wel degelijk bestaat en wordt gecontroleerd door de staat. Al het verkeer in de virtuele en moderne media wordt door de staat gecensureerd. Hoewel het een nationale sport is geworden die censuur te omzeilen, voelen velen zich tegelijk tweederangs wereldburgers en heeft het overgrote merendeel van de Chinezen -tachtig procent zeggen Chinese jongeren- een gering zelfbeeld, noemen zichzelf 'losers' en voelen zich slaaf van de economische expansie van China. De doorsnee Chinees is een radertje in het uurwerk van de partijtop.

Er is een bovenlaag ontstaan in China die zeer kapitaalkrchtig is geworden en een middenklasse die goed boert¹⁸⁾, terwijl het overgrote merendeel van de Chinezen tegen een gering loon lang moet werken in

Hutong in Beijing

de fabrieken en op het land. De corruptie op elk niveau is welhaast spreekwoordelijk en de benadeling van de kleine man ten gunste van de economische groei is huiveringwekkend - de onteigening op het platteland en de huisuitzettingen in de *Hutongs*. Zelfdoding is in de grote onderklasse aan de orde van de dag, vanwege de uitzichtloze situatie waarin men verkeert. Overal ter wereld heeft de Oude Geest zich aan de veranderende tijden moeten aanpassen om de macht te

behouden¹⁹⁾. In China is die Oude Geest er in geslaagd zijn macht op de klassieke manier te behouden en is de oude elite ingewisseld voor een nieuwe. De Oude Geest kan onveranderd doorgaan zoals die al doet sinds de allereerste sociale groep. De Oude Geest, *het Luciwher paradigma* dat stelt dat de ondergeschikte dient te luisteren naar de top, dat alle heil verwacht kan worden van de top, dat je zelf niets bent als je je niet schikt naar wat wordt bepaald door de top, dat de mens zijn gevoel voor eigenwaarde doet verliezen door te luisteren naar de top²⁰⁾. In China heb je geen ziel doordat je luistert naar de top, want de top beschouwt je niet als mens met een ziel, maar als onderdeel van een amorfe massa die onder controle dient te worden gehouden, een massa die nog voortdurend bezig is zichzelf in te metselen, die nog niet heeft besloten de muur neer te halen, de wind op zijn gezicht te voelen en de schone lucht in te ademen.

Hoe Luciwher bijna K'ung versloeg

Het isolement waarin het volk van de Mandarijnen zich bevindt is uiteindelijk niet het isolement dat door de staat wordt georganiseerd, al lacht het politbureau er nog zo vriendelijk en open bij. Het isolement is evenmin de muur die de Chinees om zich heen bouwt om de bagger van het dagelijks leven enigszins buiten te houden. Grote groepen vergapen zich aan de snuisterijen die Luciwher produceert waardoor meester Kong al lang lijkt verslagen - ondanks de misinterpretatie van zijn doeleinden representeerde K'ung-fu-tzu een zekere moraliteit. China komt er, net als de Oost-Europeanen die het communisme afwierpen, vanzelf achter dat de overvloed van het westen niets anders is dan klatergoud en dat het bombastisch toneelstuk van de democratische vrijheid net zo hol is als het Chinese bestaan. Het isolement is het resultaat van de manier waarop de Chinees -en de Amerikaan, en de Europeaan, en de Afrikaan-zich laat behandelen, de manier waarop hij toestaat hoe zijn gedachten worden bepaald. De Chinees komt er uiteindelijk achter dat zijn depressiviteit niet wordt veroorzaakt door de decreten van hogerhand, maar doordat hij luistert naar die decreten, niet door de armoede terwijl de welvaart om hem heen groeit, maar doordat hij gehoorzaamt. Moeten er dan weer koppen rollen, moet er weer een revolutie komen die de machthebbers tussen vier muren zet?

Wanneer de revolutie uitbreekt en de oude potentaten aan de kant worden gezet, dan heeft niemand gewonnen, behalve de Oude Geest Luciwher -de duivel, Satan-. Zij die de oude potentaten opzij zetten, worden de nieuwe potentaten en de Oude Geest wint. Daarentegen is de 'Nieuwe Geest' niet de God van de overwinnaars, noch die van het verliezers. Er is geen God dan het goddelijke in jezelf, je contact met je

oorsprong, de wereld die je verliet om hier te leren. Waar je naar toe terug zult keren als je eenmaal hier bent uitgeleerd. Vecht daarom niet tegen de Oude Geest en de oude potentaten. Je zult het nooit winnen, omdat je hun methoden zult moeten gebruiken om ze te overwinnen. Vecht dan ook niet tegen de Oude Geest, want hij is niet het kwade - hij dwingt je alleen te kiezen voor iets anders dan jezelf. Vecht dus niet het oude aan, maar kies voor jezelf. Onderzoek jezelf als een arts en stel de diagnose van je ziekten, ga na waar het in je leven verkeerd ging. Geef niemand daarvan de schuld, ook jezelf niet, maar probeer zo goed als je kan jezelf te genezen van je ziekten, van de pijn in je hart. De drek van deze wereld zal je nog steeds om de oren vliegen, want deze wereld verandert niet, maar jij wel. Als je genezen bent is het eerste teken daarvan dat je jegens niets en niemand meer wrok kunt voelen - je hoeft niet te vergeven, want dat is vaak uiterlijke schijn. Het gaat er om hoe jij je voelt, wat je gedachten zijn -je eigen gedachten, niet de gedachten die wenselijk zijn- en niet om welke holle schijn je naar buiten toe kunt ophouden. En wanneer je jezelf volkomen genezen kunt verklaren, ga dan opnieuw bouwen. Niet met jouw steen in de muur van voorheen, maar in het fundament van een nieuwe wereld.

Tot het zover is doe je waarschijnlijk niets anders dan wat je nu doet. Een dagelijkse gang naar de plaats waar je werkt, waar je de lucht bakt die door je baas wordt verkocht. Waar hij rijk van wordt en jij niet. Laat het begaan. Ver voorbij het einde van jouw leven in deze wereld zal het nieuwe fundament klaar zijn en kan er gebouwd worden, maar nu nog niet - dat is voor je kinds kinderen. Het is jouw taak in het leven te leven in het hier en nu en te werken met wat er in het nu voorhanden is, om daar zelf een volleerd mens van te worden. Jezelf helen, brengt geluk in dit leven, een ander geluk is er niet. Gebruik van deze wereld wat je werkelijk nodig hebt, het wordt je door de wereld gegeven. Prijs je gelukkig als je iemand naast je hebt die begrijpt waarmee je bezig bent. Hoewel de Liefde niet in deze wereld is, de Warmte en de Schoonheid zijn hier wel - de troost. Niet alles is kommer en kwel en je bent niet alleen, want alle mensen zijn zoals jij. Ook de bazen zijn zoals jij - de rijksten zijn de armsten. Iedereen heeft tijd nodig, voordat we terug glippen in de eeuwigheid.

Test deze woorden en bepaal zelf of ze waarachtig zijn.

Noten bij "De Geïsoleerde Mandarijn"

¹⁵⁾ Zie de site: <http://www.geledraak.nl/html/page169.asp>

¹⁶⁾ Een korte impressie van andere citaten van Confucius:

- Alle mensen zijn hetzelfde. Het zijn slechts hun gebruiken die verschillen.
- Superieure mensen zijn zich bewust van rechtvaardigheid, inferieure mensen zijn zich bewust van winst.
- De stilte is een vriend die je nooit verraadt.
- Als gij een goed mens ziet, bedenk dan hoe gij hem kunt navolgen; als gij een slecht mens ziet, onderzoek dan uw eigen hart.
- Het is niet moeilijk het goede te herkennen, maar wel het in daden om te zetten.
- Wie oude kennis koestert en voortdurend nieuwe vergaart, mag een leraar van anderen zijn.
- Vertel het me en ik zal het vergeten. Laat het me zien en ik zal het onthouden. Laat het me ervaren en ik zal het me eigen maken.
- In een land dat goed bestuurd wordt is armoede iets om beschaamd over te zijn.

Op de site www.manasnaala.net is de volledige tekst van de "De Analecten van Confucius" te vinden in het hoofdstuk "De geïsoleerde mandarijn".

¹⁷⁾ Julia Lovell, *Achter de Chinese Muur, Geschiedenis van China's isolement, 1000 v.C. - 2000 n.C.*, Uitgeverij Spectrum Standaard, isbn 9789002222542. Recensie van dit boek door Jef Abbeel, zie: <http://www.liberales.be/boeken/lovell>

¹⁸⁾ Chinese steden groeien in duizelingwekkend tempo. Er zijn (. . .) 90 steden met een middenklasse-populatie van minstens 250.000 mensen (. . .). De VS en Canada tellen samen 'slechts' 70 van zulke steden. (Kluwer management).

¹⁹⁾ Het Verlichtingsdenken en de erkenning van de individualiteit heeft de Oude Geest er toe gebracht te verkondigen, "ieder heeft zijn eigen waarheid". De mensen traptten er in en roepen nu allemaal dat hun persoonlijke vrijheid het hoogste goed is. Wat weten zij, zij die naropen wat anderen hebben bedacht.

²⁰⁾ Niet een persoon of kracht buiten de mens bepaalt wat goed voor een mens is, maar die mens zelf. Die mens kan dat alleen zelf bepalen door eerst zichzelf te genezen van zijn opvoeding en alle verdere indoctrinatie en zich te scholen. Daarna kan die mens op zoek gaan naar de waarheid die in hem en haar klaar ligt om te worden ontdekt, de universele liefde, de universele waarheid. Die individuele zoektocht op de innerlijke weg maakt de gevonden waarheid niet tot de eigen waarheid van een mens, maar het eigen aandeel in de universele waarheid. Zodoende ontleent hij zijn identiteit niet meer aan de groep, zoals onder het regime van de Oude Geest, noch bevindt hij zich op zijn eigen eiland met het baken van zijn waarheid tussen alle andere bakens van waarheid in een zee van

eenzaamheid. Zodoende is hij een rots van waarheid die mede vorm geeft aan de identiteit van de groep.

Aanvullende informatie bij dit hoofdstuk:

In de laatste eeuwen is door oorlogen in China het grootste aantal dodelijke slachtoffers gevallen. In een onderbouwde schatting, ruim honderd miljoen -inclusief de An Shi-opstand-. Hieronder de zeven meest bloedige oorlogen in de moderne geschiedenis.

- Tweede Wereldoorlog, 1939-1945. 60 tot 72 miljoen dodelijke slachtoffers. Met 23,4 miljoen doden verloor de Sovjet-Unie de meeste inwoners. China volgde met 10 tot 20 miljoen slachtoffers. Procentueel had Polen het zwaarste te verduren: het verloor 16,5 procent van zijn bevolking (5,7 miljoen mensen).
- Mongoolse veroveringstochten, 12e en 13e eeuw. Onder leiding van Dzjengis Khan en zijn opvolgers veroverden de Mongolen een gebied van Estland in het westen, via Iran en Rusland tot het zuidoosten van China, een van de grootste rijken ooit. Bij de veroveringstochten vielen 30 tot 60 miljoen doden.
- An Shi-opstand, 755-763. Met de afscheiding van het noordelijke deel van het Chinese rijk begon een 12 jaar durende oorlog die 36 miljoen mensen het leven kostte. Dat was 15 procent van het totaal aantal mensen dat toen op aarde leefde, een record dat nooit meer is verbroken.
- Qing versus Ming, 1616-1662. Twee Chinese Keizerrijken maakten elkaar het leven zuur met 25 miljoen slachtoffers tot gevolg.
- Eerste Wereldoorlog, 1914-1918. In 4 jaar vielen er in de oorlog tussen Duitsland en het Oostenrijk-Hongaarse rijk aan de ene kant en de geallieerden (Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland) aan de andere kant 20 miljoen doden.
- Taipingopstand, 1850-1864. De tot het Christendom bekeerde Hong Xiuquan leidde op basis van visioenen een opstand tegen de heersende Qing-dynastie in China. 20 miljoen doden waren het gevolg.
- Witte Lotusopstand, 1794-1804. In China, weer met de Qing-dynastie in de hoofdrol. Bergvolken in het Zuidwesten van het Qing-rijk kwamen in opstand tegen de belastingpolitiek van hun overheersers. De rebellie werd de kop in gedruwd ten koste van 16 miljoen doden.

Bron: <http://www.quest.nl/achtergrond/de-7-meest-gruwelijke-oorlogen>